

компетенції школярів писати складні слова разом і через дефіс, правильно позначати відповідні орфограми, пояснювати їх за допомогою правил. Це дасть змогу учням упевнено себе почувати під час ЗНО.

Пустовіт Л. І.

(Доброводівський НВК «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів імені Миколи Руденка» Уманської районної ради Черкаської області)

СЛОВНИКОВА РОБОТА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ДО ЗНО

Слово, як відомо, слугує засобом позначення предметів дійсності і виражає поняття про них. Основою словникової роботи є опора на лексичне значення слова, його правопис. Розуміння цього формується на уроках української мови, тому в щоденній роботі вчитель постійно спирається на це положення. Сучасна методика радить вивчати слово і проводити роботу над ним на всіх рівнях – фонетичному, словотвірному, морфологічному, лексичному, синтаксичному.

Так визначаються аспекти словникової роботи, якими керується філолог при підготовці учнів до ЗНО: значеннєвий статус нових слів, робота над спільним та відмінним у їх значенні, фонетичний аналіз, орфографічний практикум, морфологічна належність, синтаксична позиція, встановлення системних відношень між словами, добір ключових слів і виражальних засобів для створення власного висловлення, виявлення недоліків свого й чужого мовлення.

Готуючись до кожного уроку, обов'язково необхідно підбирати матеріал різної складності, що викликає в дітей бажання дошукатися істини, приділяти увагу творчому мисленню учнів. Прикладом творчих завдань з мови є складання ребусів, кросвордів, написання роздумів, розповідей, описів.

Варто звернути увагу на роботу зі словниками: з орфографічним – спрацьовує зорова пам'ять, тлумачний – допомагає зрозуміти значення слова та додає його до духовної скриньки школяра. Учням нерідко заважає діалектне мовлення, вживання росіянізмів і російських калёк, що зумовлене географічним розташуванням деяких областей. Тому старшокласники ніяк не можуть відмовитися від «приймати участь» («братися»), проводити «міроприємства» («заходи»), «відкривати» двері («відчиняти»); часто помиляються в наголошуванні слів. На уроках

можливо демонструвати виконання різноманітних вправ: запис слів фонетично, переклад рідною мовою, встановлення відповідності між зазначеними словами та словами іншомовного походження, зазначення правил їх написання; добір синонімів, антонімів; написання слів шрифтом диктантів; виконання тестових завдань; урізноманітнювати роботу з фразеологізмами; вправи з наголошуванням слів.

Для підвищення мовленнєвої культури особливу увагу необхідно приділяти вправам, спрямованим на збагачення словникового складу мови, а також формувати вміння добирати ті слова, які найбільше відповідають змісту власного висловлення і роблять його правильним і цікавим. Мовлення в дітей малослівне, сухе, тому доводиться вчити висловлювати слова з тестових завдань, об'єднувати їх у словосполучення та речення, вчитувати готовий текст для виконання ряду завдань.

Діти не розуміють суті завдання. Чому не поставити запитання прямо: укажіть рядок, у якому в усіх словах на письмі відбулося спрощення, замість зарозумілого «Спрощення в групах приголосних треба позначати на письмі в усіх словах рядка». Учителі працюють з дітьми, які мають різний рівень знань.

Ефективність словникової роботи залежить від того, наскільки систематично вона проводиться і наскільки доцільно спланована. Під час уроків необхідно доводити учням, що мова – найважливіший засіб спілкування, тож дуже важливо, вивчаючи слово, пізнавати світ, розвивати особистість як найвищу цінність суспільства.

Отже, усі напрямки і види словникової роботи постійно взаємодіють. Основні аспекти збагачення словникового складу – це здобутки художньої літератури, тексти навчальних підручників, посібників, мовлення вчителя. Але це – педагогічно контрольовані джерела збагачення мови. Але, на щастя, на мовлення учнів впливають й інші джерела: мовлення батьків, родичів, друзів, телебачення, ЗМІ.

Січкач С. А., Денисюк І. А.
(Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини)

ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ЯВИЩА УПОДІБНЕННЯ ПРИГОЛОСНИХ ЗВУКІВ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ЗНО

Програма зовнішнього незалежного оцінювання з української мови і літератури для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти, у частині Українська мова (розділі 1.

Фонетика. Графіка. Орфоесія. Орфографія) містить у Змісті мовного матеріалу основні випадки уподібнення приголосних звуків. Вимогою до рівня загальноосвітньої підготовки учнів є вміння розпізнавати явища уподібнення, правильно писати слова з вивченою орфограмою та знаходити й виправляти орфографічні помилки на вивчені правила.

Тестові завдання на цю тему в сертифікаційних роботах ЗНО з української мови спрямовані на визначення рівня сформованості основних складових предметної компетентності та мають різні рівні складності.

Учасники ЗНО найкраще виконали оптимальні тести з інтервалом значення P-value 41,39 % та 59,10 %:

❖ 23. Підкреслена буква позначає той самий звук в усіх словах рядка:

А фужер, левкой, марафон, симфонія

Б пишеться, тюлень, стіл, тьмянний

В хибний, хвалько, схопити, мох

Г просьба, сім'я, прихильність, сяйво

Д колесо, мокрий, вокзал, скупість

Правильна відповідь: В (2009 рік).

Аналіз психометричних показників цього тестового завдання засвідчив, що правильний варіант обрали – 41,39 % учасників, а варіанти А – 14,44 %; Б – 18,68 %; Г – 5,79 %; Д – 19,00 %. Зовсім не виконали завдання – 0,31 %.

❖ 23. Звук [г] треба вимовляти в обох словах рядка:

А об..рунтувати, во..зальний

Б за..ратований, нама..атися

В ..удзичок, перемо..ти

Г а..русовий, домо..тися

Д по..ратися, ..атунок

Правильна відповідь: А (2010 рік. II сесія тестування).

Аналіз психометричних показників цього тестового завдання засвідчив, що правильний варіант обрали – 59,10 % учасників, а варіанти Б – 5,65 %; В – 10,43 %; Г – 13,40 %; Д – 10,50 %. Зовсім не виконали завдання – 0,92 %.

Результати зовнішнього незалежного оцінювання упродовж 2010–2018 років засвідчили, що випускники мали певні труднощі саме з практичними завданнями, які мали Інтервал значення P-value < 39 %:

❖ 23. Підкреслена буква позначає однаковий звук у кожному слові рядка:

А засвітити, зломити, зчицати

Б садочок, футболіст, дивина

В коротший, витрачати, позаторік

Г царювати, цимбаліст, цікавий

Д анекдот, покрівля, краяти

Правильна відповідь: Б (2010 рік. I сесія тестування).

Аналіз психометричних показників цього тестового завдання засвідчив, що правильний варіант обрали – 24,14 % учасників, а варіанти А – 11,60 %; В – 15,22 %; Г – 32,24 %; Д – 15,90 %. Зовсім не виконали завдання – 0,90 %. Складність (P-value – 24,14 %).

❖ 23. Підкреслена буква позначає однаковий звук у кожному слові рядка:

А межувати, жалогідний, кругіж

Б харків'янин, забрюха, різний

В привозальний, красень, морок

Г дзеленькати, мороз, зобов'язати

Д шістсот, майструвати, митец

Правильна відповідь: А (2010 рік. III сесія тестування).

Аналіз психометричних показників цього тестового завдання засвідчив, що правильний варіант обрали – 28,92 % учасників, а варіанти Б – 16,22 %; В – 28,47 %; Г – 8,34 %; Д – 17,24 %. Зовсім не виконали завдання – 0,81 %. Складність (P-value – 28,92 %).

❖ 11. Підкреслені букви позначають однаковий звук у кожному слові рядка:

А джміль, добро, дріб

Б просьба, вісь, сьогодні

В дзбан, зберегти, зжати

Г вчиться, тьмянний, боротьба

Д якби, гвалт, екзистенція

Правильна відповідь: Д (2014 рік. II сесія тестування).

Аналіз психометричних показників цього тестового завдання засвідчив, що правильний варіант обрали – 30,04 % учасників, а варіанти А – 11,72 %; Б – 19,69 %; В – 5,73 %; Г – 32,43 %. Зовсім не виконали завдання – 0,38 %. Складність (P-value – 30,04 %).

❖ 11. Підкреслені літери позначають той самий звук у всіх словах рядка:

А доріжка, миешчя, широкий

Б шістсот, тібілісі, метелиця

В свято, осінний, просьба

Г Великдень, аякже, грунт

Д будинок, бджола, Дніпро.

Правильна відповідь: Г. (2016 рік. Основна сесія тестування)

Аналіз психометричних показників цього тестового завдання засвідчив, що правильний варіант обрали – 27,00 % учасників, а варіанти